

DE SLAK IN DE HUMOR

door

J.G.J. Kuiper

De slak of de schelp in de schilderkunst, in de beeldhouwkunst, in de poëzie, in het proza, in de philatelie, in de mythologie, in de symboliek, in de gastronomie, in de prehistorie, in de godsdienst, allemaal onderwerpen die in het CB al eens ter sprake zijn gebracht, maar nog nooit de slak in de humor. Wat vreemd is, want de slak bestaat bijna geheel uit humor (=vocht). Niettemin werkt het dier niet op onze lachspieren. De slak is altijd bloedserieus. Nooit dartel als een lammetje, koddig als een jonge beer, guitig als een poes. Toch speelt de slak een bijzondere rol in de menselijke humor. Al meer dan een kwart eeuw lang heb ik spotprenten over slakken en schelpen, die ik toevallig in kranten en tijdschriften vond, uitgeknipt en bewaard. Daaruit blijkt, dat de slak vooral vier eigenschappen heeft die hem tot een mikpunt van humoristen maken. Ten eerste zijn traagheid, ten tweede zijn voorliefde voor regenweer, ten derde het meedragen van zijn huisje, ten slotte zijn rol in de gastronomie. Wat traagheid betreft, schijnt er maar één wezen op aarde te zijn, dat nog trager is dan de slak, namelijk de inwoner van Bern. De eerste anecdote die ik daarover hoorde, toen ik mij lang geleden in de Zwitserse hoofdstad vestigde, was de volgende. Een Berner deed zijn ochtendwandeling langs de Aare. Zijn aandacht werd opeens geboeid door een slak die tegen een boomstam op kroop. Gespannen volgde de Berner de in zijn ogen gewaagde klauterpartij. Tegen het middaguur was de slak al vijf meter hoog. De Berner hield hem nauwkeurig in het oog. Met zonsondergang was de slak op tien meter hoogte. Toen deed het dier kennelijk een misstap, het viel pats op de grond. De Berner zag het gebeuren. Hij schudde meewarig het hoofd en zei toen in zijn typisch trage Bernse tongval: het is zijn eigen schuld, hij had zich niet zo moeten haasten ...

De traagheid van de slak is een dankbaar thema in verkeersmoppen. In Der Spiegel van 21.1.1966 staat een tekening van Jeux: een autootje passeert een driehoekig verkeersbord, waarop een kruipende huisjesslak is afgebeeld met daaronder de toelichting 'overstekend wild'. Een meer uitgewerkte situatie vinden wij op een prent van Carylex in de N.R.C. van 4.6.1960: langs de weg een overeenkomstig waarschuwbord en midden op de weg een overstekende slak. Tot aan de horizon een eindeloze rij van wachtende auto's ...

De bekende Franse cartoonist Chaval tekende voor het weekblad Le Nouvel Observateur van 22.1.1966 het volgende: een huisjesslak op een bergweg 'neemt' een scherpe, onoverzichtelijke bocht. Enkele parallelle lijntjes achter zijn staart suggereren roekeloze snelheid. In deze levensgevaarlijke verkeerssituatie wordt hij bovendien nog ingehaald door een onverantwoordelijke schildpad, eveneens met 'snelheidslijntjes'. Het onderschrift luidt: schildpad haalt zonder enig uitzicht een slak in.

Ook in politieke prenten is de slak het symbool van de traagheid. In Die Weltwoche van 31 juli 1968 staat een spotprent van Schiendt. In de verte het silhouet van de Stephansdom. Daarvoor een gezin in Tiroler dracht met een bord waarop staat 'Russki domoi'. Op de voorgrond een logge huisjesslak waarop een grimmig kijkende, bewapende Iwan zit als op een paard. De prent illustreert de traagheid waarmee indertijd de Russische bevrijders Oostenrijk verlieten.

De Volkskrant van 18.12. 1976 geeft een slakkeprent van Stefan Verwey, die klassejustitie op het gebied van belastingontduiking aan de kaak wil stellen. Op het eerste deel van de prent ziet men een door ijverige politieagenten bemande overvalwagen die met volle vaart achter een weghollende arme sloeber aan jaagt. In het tweede deel een politieagent in de gedaante van een slak, die een hard lopende heer nazit. De heer draagt een koffertje met een dollarteken erop. Hij maakt een lange neus in de richting van de politie en heeft duidelijk geen moeite zijn voorsprong te behouden.

De tekenaar Cerraz in een Zwitsers blad in 1946, in de tijd van de grote woningnood, beeldt enkele slakken in de stromende regen af. Twee slakken met een huisje op hun rug kijken bezorgd naar een naaktslak en vragen vol medeleven: o jee, heb je nog steeds geen huis gevonden?

In die tijd van nijpend woninggebrek symboliseerde Carylex arm en rijk in min of meer versierde slakkehuisjes. Zo in de N.R.C. van 27.8.1960: twee achter elkaar kruipende slakken, de voorste met een eenvoudig gedraaid huisje, de andere met een zeven verdiepingen tellend bouwsel op zijn rug en een televisietoestel op de top. De t.v. was twintig jaar geleden nog een statussymbool.

Gross in The New Yorker van 30.12.1974 heeft een andere visie op standsverschil. Twee huisjesslakken, de een met een gewoon huisje, de andere met een gestroomlijnde caravan op de rug.

Amerika, dat direct na de tweede wereldoorlog het land van belofte was, wordt door Irene in Images du Monde van 30.6.1951 voorgesteld in een prent, waarop men vele torenvormige slakkehuizen dicht opeen ziet staan, een malacologisch Manhattan. Een kleine huisjesslak kruipt moeizaam over de tafelrand naar dit paradijs toe en zegt bemoedigend tegen een achtergebleven slakje: nog even doorzetten, zusje, d  ar is Amerika!

De slak in de gastronomie wordt geïllustreerd door Edme in een prent die in Paris Match van 18.9.1969 verscheen. Een man zit aan een tafel, een schaal escargots voor zich. Verder een glas wijn, peper en zout, en een schaal sla. Hij kijkt verbouwereerd naar een van de slakken die het hazenpad heeft gekozen in de richting van de slaschaal.

De humorist Pierre beeldt een veel benardere situatie af. Een gast zit aan een tafeltje in een restaurant, eveneens een portie slakken voor zich, doch de beesten kruipen in alle richtingen van zijn bord weg, een zit in 's mans haren, een ander op zijn schouder, een derde op de wijnfles. De onthutste ober concludeert verontschuldigend: misschien zijn zij nog niet alle gaar?

Met weemoed herinnert ieder zich nog wel uit zijn prille jeugd, de verre zee te hebben horen ruisen in een tropische schelp. Hepler plaatste in The New Yorker een tekening van een bader op het strand die een kinkhoren aan zijn oor houdt en aandachtig luistert. 'Dat is geen goede schelp', zegt hij teleurgesteld, 'ik hoor alleen maar bergen'.